

rin nasıl aşılabileceğine dair öneriler getirilmektedir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilim, sosyal hizmet.

SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL HİZMET MESLEĞİ

Social Sciences and the Profession of Social Work

SUMMARY

The aim of this study (article) is to examine the relationship between social work and social sciences. On the one hand, it deals with the psychological, on the other hand the sociological aspect of social interaction in special work content. In addition, it points out the problems arising from the collaboration of social work with social sciences; also, some suggestions are made for their interaction and overcoming the relevant barriers.

Key words: Social science, social work.

Vedia EMİROĞLU

Prof. Dr. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu
Emekli Öğretim Üyesi

Yazının Geldiği Gün: 10.09.1999

ÖZET

Bu çalışmada sosyal bilimler ve sosyal hizmet mesleği arasındaki ilişkiye değinilmektedir. Sosyal hizmetin bir yandan kişiliği etrafıca ele alan psikolojik psikiyatrik yönü, bir yandan sosyal etkileşime ara veren sosyolojik yönü üzerinde durulmaktadır. Sosyal hizmet-sosyal bilim işbirliğindeki sorunlara da değinilen makede bu güçlükler sıralanmakta ve bütünleşmenin sağlanmasında engelle-

GİRİŞ

Sosyal hizmetin bilgi gövdesi uygulama için gerekli olan kuram ve bilgileri içine alan geniş bir konudur. Sosyal hizmete ait bilgi ögesinin çoğu sosyal hizmet tarafından üretilmiştir. Sosyal hizmet sosyal bilimlerden aldığı kuram ve kavramlarla ilgili bilgiler ile uygulamadan ürettiği bilgileri kullanmaktadır. Sosyal hizmet sosyal bilimlerdeki gelişmelerden etkilenmiş ve bunları sosyal hizmet uygulaması ve eğitimine yansıtmıştır.

Önceleri psikoanalitik psikolojiden alınan bilgiler fazla iken daha sonra yavaş yavaş bundan uzaklaşma olmuş, sosyal bilimlerden gelen bilgi ilgi çekmiş ve kabul görmüştür. İkinci Dünya Savaşından sonra sosyal hizmet, sosyoloji, sosyal antropoloji

ve sosyal psikolojiden bilgi aktarma yolunu seçmiştir.

Sosyal hizmetin bu seçimi yapmasında önemli etkenler, sosyal bilimlerdeki değişmeler ile birçok ünlü Amerikalı sosyolog ve antropoloğun, Freud'un psikoanalitik psikoloji kuramının etkisi altında kalmaları ve sosyal bilimlerle ilgili fikirlerin bu alandaki tartışmalar sonucunda ortaya çıkmasıdır.

Bazılarına göre, sosyal bilimlere ilginin artması ve sosyal hizmetin sosyal bilimleri kullanması; tekrarlayan varsayımları test etme, sonuçları ölçme ve onların arkasındaki sebepleri değerlendirmeyi mümkün kılacak, ve böylelikle, insanın refahı için daha fazla hizmet verilebilecekti. Dahası, sosyal bilimlerin sosyal hizmet uygulamasında kullanılması insan ilişkileri ile ilgili disiplinlerarası bir bilime doğru gidişte sosyal hizmetin zorunlu olarak kendi katkılarını vermesini sağlayacaktı. Sosyal hizmetle sosyal bilim kuramlarının birleştirilmesi ve sosyal bilimlerin kuramsal olmayan içeriğinin sosyal hizmet eğitiminde yer alması oldukça zor olmuştur. Bu süreç içerisinde bazen istenmeyen yaklaşımlar, sık sık ayrışmalar görülmüştür. Zamanımızda sosyal bilimlerden daha geniş ve derinliğine alıntılarının yapılması sosyal hizmetin etkinliğini artırması açısından kabul görmektedir. Sosyal hizmetin bilgi gövdesi bu alıntılarla oluşur. Özellikle sosyoloji, sosyal psikoloji, sosyal antropoloji alanlarında sosyal bilim kuramlarının alınıp kullanılması mesleğe yardımcı olmuştur. Bununla birlikte sosyal bilim bilgilerinin özümlemesinde bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Psikoloji ve psikiyat-

ri terimleriyle yakınlığı olan sosyal hizmet elemanları farklı bir odağa ait bir dizi kavram öğrenmektedirler. Bir yanda kişilik, öte yanda sosyal etkileşim. Bu durumda sosyal hizmet uzmanı birinden diğerine gidip gelerek problemlerin analizini iki farklı referans çerçevesinde yapar; mesleki uygulama sosyolojik genelleştirmeden ziyade psikolojik bireysel yaklaşıma daha yakındır. Sosyolog araştırmacının sonuçlarını geliştirmede bilimsel yöntemi uygulamaya gayret eder, sosyal hizmet uzmanları mesleklerinin doğası gereği fırsatları değerlendirmek zorundadırlar.

Sosyal hizmet-sosyal bilim işbirliğinin sonuçlarına ilişkin literatür sosyal bilimin sosyal hizmete nasıl yardım edebileceğine ait birçok önerilerle doludur. Bu önerilerde, sosyal hizmette toplum ve bireyle ilgili sosyal örgütlenme, sosyal sistemler ve alt sistemler, sosyal sınıf, kültür, toplumdaki güç yapısı, yönetim ve ekonomi-politika gibi bütünsel nitelikli bilgilerin bulunmasının yararlı olabileceği ileri sürülmektedir. Kuramsal bilgi ise sosyal problemler, müracaatçı ve sosyal sistem arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamaya elverişlidir. Yaşamsal süreçte sosyal hizmet uygulamalarında sosyal bilimlerin araştırma potansiyelinin olduğu bilinmektedir.

Sosyal bilimin sosyal hizmete girişinin neden yavaş olduğu ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Bunlar şöyle toparlanabilir.

- Bu konuda iletişim problemi vardır.
- Sosyal bilimcilerle sosyal hizmet uzmanları arasında bilimsel ve

mesleki kavramlar açısından hala bir boşluk vardır.

- Sosyal bilim kuramı ve sosyal olguları ya da varlıkları anlatan sosyal bilim bilgisi uygulamada kullanılmalıdır.
- Bilgi elde etmeye çalışma başka, etkili değişme yaratma başka şeydir.
- Sosyal hizmetin bozulmuş tutum ve davranışlarla ve sorumlu kişilerle ilgilenmesi, buna karşılık sosyal bilimlerin sosyal davranış, sosyal tabakalaşma vb. üzerinde odaklaşması, sosyal bilimlerle sosyal hizmet arasındaki sınırlı iletişimin niteliğini azaltmaktadır.
- Sosyal hizmet elemanları bazen müracaatçının uyumsuz davranışları karşısında gerekli gördüğü yardımı hemen yapma zorunluluğunu duyarlar. Sosyal bilimci beşeri davranışları gözlemede yetersiz kalabilir.
- Bilginin üretilmesi ile onun uygulamasında etkili olarak kullanışı arasında zaman aralığı vardır.
- Sosyal bilim kavramları değiştirilebilir. Ayrıca temel terimler arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Sosyal hizmet tüm değişiklikleri dikkate almayabilir. Kendi alanına göre seçerek aldığı problemi çözmeye çalışır. Sosyal bilim teorisi varlıklara ilişkin bilginin kısıtlı kullanıldığı uygulamalarda bazen çok etkisiz kalabilir.
- Davranış değişimi üzerinde yoğunlaşan bir klinik model, sosyal hizmet süreçlerinde sosyal bilimin yararlılık potansiyelini kısıtlar. Sosyal hizmetin bu dar tanımı mesleği olumsuz olarak etkilemektedir.

ÖNERİLER

Sosyal bilimin sosyal hizmetle bütünleştirilmesi yönündeki çabalar da, sorgulamalar da, öneriler de hiç kuşku yok ki sürecektir.

Sosyal bilim ile sosyal hizmet bütünleştirilmesi sürecinin önündeki engellerin nasıl aşılacağına ilişkin öne sürülen önerileri birkaç başlık altında toplayabiliriz.

- Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal bilimciler tanı ve tedavinin sınıflandırılmasını geliştirmek için çalışmalar yapmalı, sosyal hizmet teorisini ve amaçlarını incelemelidir.
- Öğrenciler için sosyal bilim ve sosyal hizmet içerikli kurslar geliştirilmeli, ortak sosyal bilim ve sosyal hizmet konferanslarında tutumlar ve ortak yönler üzerinde durularak verimlilik sağlanmalıdır.
- Sosyal hizmet eğitiminde sosyal bilimcilere yer verilmeli ve sosyal bilimcilerle sosyal hizmet uzmanları birlikte araştırma projeleri üzerinde çalışmalıdırlar.
- Sosyal hizmette araştırma artırılmalı, azami derecede sosyal bilimlerden alınan kuram ve kavramlar kullanılmalı ve sosyal hizmet uygulamasında etkinliğinin geliştirilmesine özel dikkat gösterilmelidir.

KAYNAKLAR

- EMİROĞLU, Vedia. "Uygulamalı Antropoloji ve Sosyal Hizmet" Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, S. 11, 1982.

EMİROĞLU, Vedia. "Kültür Ürünü Olarak Folklorun Sosyal Hizmet Uygulamasında Yeri" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi C. IV, S. 1, 1986.

KUT, Sema. Sosyal Hizmet Mesleği-Temel Unsurları Müdahale Yöntemleri, Ankara: 1988.

PEARMAN, J. R. Social Science and Social Work Applications of Social Science the Helping Professions. The Scarecrow Press, Inc. NJ, 1973.

*